

Горад над Нёманам лічыцца “самым еўрапейскім” у Беларусі і займае асаблівае месца сярод культурна-гістарычнай спадчыны краіны. Турысты яго любяць і актыўна сюды прыязджаюць. З задавальненнем шпацыруюць па старых вуліцах, дзе адчуваецца подых мінуўшчыны, знаёмяцца з багаццем старадаўніх слаўтасцей. Можна з упэўненасцю сказаць, што ніводная экскурсія не абыходзіцца без наведвання візітнай карткі горада – каталіцкіх храмаў, адметных прыгажосцю архітэктуры і багаццем гісторыі. У сённяшнім нумары “Слова Жыцця” прапануем зірнуць на гродзенскія касцёлы вачамі вядомых гісторыкаў і экскурсаводаў Андрэя Вашкевіча і Яўгена Махнача. Катэдральная базіліка св. Францішка Ксаверыя

Несумненна, кожнага, хто наведвае горад, цікавіць адзін з самых прыгожых і найлепш захаваных касцёлаў у Беларусі – частка буйнога езуіцкага комплексу, паўсталага ў цэнтры Гродна ў XVII–XVIII стагоддзях. † **“Калі вяду турыстаў да Фары, то звычайна пачынаю свой аповед з гісторыі гэтай велічнай святыні ў стылі барока,** – распавядае Андрэй Вашкевіч. –

Узгадваю дзейнасць айцоў езуітаў, якія прыбылі ў горад па запрашэнні караля Стэфана Баторыя. Яшчэ ў далёкім 1584 годзе ён стараўся, каб айцы пабудавалі ў Гродне касцёл і калегіум, але жаданням караля было накіравана здзейсніцца значна пазней. Толькі ў 1622 годзе езуіты пасяліліся ў горадзе над Нёманам... Безумоўна, не абмянаю сваёй увагай вежавы гадзіннік – самы стары ў Еўропе, механізм якога да цяперашняга часу працуе лепш за многія сучасныя. Першапачаткова ён упрыгожваў вежу гарадской ратушы на рыначнай плошчы, а затым быў перанесены ў касцёл. Зараз вежавы гадзіннік па праву можна назваць брэндам нашага горада”.

Экскурсавод таксама распавядае, што фарны касцёл славіцца сваёй аздобай, прыгожымі алтарамі. **“Сапраўдным мастацкім шэдэўрам з’яўляецца галоўны алтар з яго драўлянымі фігурамі,** – гаворыць Андрэй Вашкевіч. – **Тут заўсёды акцэнтую ўвагу на яго асобных частках. Увагі годныя не толькі фігуры Хрыста, Апосталаў і св. Францішка Ксаверыя, але і трэці ярус, сімвалічны: скульптуры жанчын увасабляюць сабой часткі свету, у якіх езуіты праводзілі місіянерскую дзейнасць. Хоць без бінокля даволі складана дэталёва іх**

разглядзець, але, тым не менш, чалавек з добрым зрокам можа адрозніць сярод іншых жанчыну з галавой слана. Колер яе скуры цямнейшы за астатніх. Яна сімвалізуе Афрыку. Здараюцца часам і камічныя выпадкі, калі людзі гавораць, што бачаць жанчыну ў працівагазе (смяецца – заўв. аўт.). Таксама заўсёды прашу турыстаў уважліва прыглядзецца да падлогі. На ёй ляжаць пліты, на якіх бачны скамянелыя ракавіны галаваногіх малюскаў, што жылі 450 мільёнаў гадоў таму. У архіўных крыніцах і інвентарах касцёла ўзгадваецца аб «шведскім камені», якім была пакрыта падлога ўнутры касцёла. «Шведскі камень», «шведскі мармур», «*lapis sueticus*», «шведская падлога» або «вазоўская падлога» – назва папулярнага і вельмі дарагога каменю, які быў распаўсюджаны на нашых землях у XVI–XVIII стагоддзях. Патрапіў ён сюды са Скандынаўскага паўвострава, а менавіта са Швецыі. Адсюль і такая назва. У Гродне са «шведскага каменю» выкладзена падлога ў паезуіцкім і пабернардынскім касцёлах. Магчыма, ім былі аздоблены і іншыя храмы, якія не захаваліся да гэтага часу”.

Андрэй Вашкевіч адзначае, што яшчэ вельмі любіць распавядаць турыстам пра флюгеры ў форме анёлаў на фарным касцёле. Акцэнтуюе ўвагу на тым, што яны амаль у чалавечы рост. Іх вышыня дасягае 120 см, хоць, калі глядзім на іх з зямлі, у гэта цяжка паверыць.

Экскурсавод Яўген Махнач падкрэслівае, што фарны касцёл – той прыпанак, без якога не абыходзяцца і яго экскурсіі. **“Калі заходжу разам з турыстамі непасрэдна ў самую святыню, то вельмі люблю дзівіцца на іх рэакцыю: многія губляюць дармовы. Заўсёды падкрэсліваю, што касцёл захоўвае гісторыю, раскажваю аб розных знакамітых людзях, якія жылі ў Гродне. Пра гэта сведчаць памятныя табліцы на сценах храма. Узгадваю нашага земляка Жыгімонта Урублеўскага, сусветна вядомага навукоўца-хіміка, які ўпершыню ў свеце атрымаў вадкі кісларод. У памяць аб ім у базіліцы ўсталявана мемарыяльная шыльда,** – гаворыць экскурсавод. –

Не абмінаю ўвагай пышную стэлу, усталяваную ў памяць аб Антонію Тызенгаўзу. Яна выглядае як надмагілле. Пад стэлай сядзіць жанчына, нібыта муза графа. На яе галаве – карона ў выглядзе гарадской сцяны з вежамі. Гэта сведчыць аб тым, што Тызенгаўз быў выбітным будаўніком горада”.

Яўген Махнач таксама знаёміць турыстаў з гісторыяй фарнай аптэкі, якая з’яўляецца адной з самых старых у Беларусі. Паказвае на будынак калегіума, дзе зараз месціцца турма. **“Тут узгадваю вядомых вязняў. Распавядаю, між іншым, пра Напалеона Орду, паказваю яго малюнак, на якім адлюстраваны фарны касцёл з боку турмы. Пры гэтым заўсёды жадаю экскурсантам, каб ім ніколі не давялося глядзець на святыню з гэтага ракурсу”,** – з усмешкай гаворыць гісторык.

Касцёл Маці Божай Анёльскай

Касцёлы Гродна: якімі іх бачаць экскурсаводы

Аўтар: Кінга Красіцкая
29.04.2018 00:00
